

TEGEVUSARUANNE 2018. AASTA KOHTA

Riigikohtu ülesanded

Riigikohus on Eesti Vabariigi kõrgeim kohus, mille pädevus ja ülesanded on sätestatud põhiseaduses, kohtute seaduses ja kohtumenetluse seadustes. Põhiseaduse järgi on Riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Riigikohtu kui Eesti kõrgema kohtu ülesanne on aidata kohtulahendite läbivaatamisega kaasa seaduste ühetaolisele kohaldamisele ja ühtse kohtupraktika kujundamisele. Samuti on Riigikohtu rolliks kaasa aidata õigusemõistmise korrakohase toimimise tagamisele kogu kohtusüsteemis, seda eelkõige kohtunike omavalitsuskogude tööd korraldades ja tagades.

2018. aasta menetlusstatistika

2018. a esitati **2886** menetlustaotlust (2017. aastal 3167 taotlust), kokku oli menetluses koos jäägiga **3327** taotlust (2017. aastal 3718 taotlust) ning neist vaadati läbi **2811** taotlust (2017. aastal 3260 taotlust). Läbi vaatamata jäänud taotlused jäid jääki.

Läbivaadatud **menetlusloa** taotlustest otsustati menetlusse võtmise **2309** taotluse osas (2017. aastal 2728), millest võeti menetlusse **316** taotlust, s.o **14%** (**2017. a 367 ehk 13%**). Ülejäänud taotlused kas tagastati, jäeti läbi vaatamata või loobuti taotlusest.

Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium vaatas **2018. a** läbi **6** asja (2017. aastal 39 asja). Lisaks vaadati läbi **2** põhiseaduslikkuse järelevalve asja üldkogus.

Kohtu tegevust iseloomustav näitaja on jõudlus, mis on aasta jooksul läbivaadatud taotluste suhe samal perioodil sisse tulnud taotluste arvu. Riigikohtu jõudlus menetlustaotluste läbivaatamisel 2018. a oli 97% (2811 : 2886). 2017. aastal oli jõudlus 103% (3260 : 3167).

Riigikohtu praktika kättesaadavus

Riigikohtu lahendid avaldatakse Riigikohtu veebilehel koos märksõnade ja annotatsioonidega, veebilehel toimib lahendite tekstipõhine otsing ning koos märksõnastiku ning annotatsioonidega on tagatud ülevaade Riigikohtu seisukohtadest ning nende lihtne leitavus. 2018. aastal jätkati kohtupraktika analüüside ning Riigikohtu aktuaalse praktika ülevaadete koostamist ja nende veebilehel kättesaadavaks tegemist.

Menetlusosaliste rahulolu

2017. aastal menetlusosaliste seas läbiviidud rahulolu-uuringust selgus, et Eesti kohtusüsteemi peab pigem või väga usaldusväärseks 88% advokaatidest ja 97% prokuröridest. Kohtusse pöördunud ja kohtus käinud inimestest pidas kohtusüsteemi usaldusväärseks keskmiselt 80%.

Uuringutulemuste põhjal ollakse väga rahul kohtunike ja kohtuametnike viisakuse ja kohtumajade füüsilise keskkonnaga, vähem aga kohtute kodulehe ning dokumentide täitmise arusaadavusega. Lisaks hinnati veidi madalamalt kohtumenetluseks kuluvat aega ning advokaatide ja prokuröride arvates vajab parandamist ka e-toimiku teenus. Siiski nentisid advokaadid ja prokurörid, et kohtupidamine on viimastel aastatel püsinud samal tasemel või pigem paremaks muutunud.

Uuringus osales kokku 602 maa-, haldus- ja ringkonnakohtu menetlusosalist, kes olid uuringu läbiviimise ajal kas kohtusse pöördunud, kohtuistungil käinud ja/või kohtuotsuse kätte saanud inimesed ning advokaadid ja prokurörid. Tegemist oli kordusuuringuga, esimene sellekohane uuring viidi menetlusosaliste seas läbi 2013. Küsitlust viis läbi Eesti Uuringukeskus, tellijad

olid Riigikohus ja Justiitsministeerium. Uuringutulemuste kokkuvõte on kättesaadav Riigikohtu veebilehel.

Kohtunike täiskogu

9. veebruaril 2018 toimus Tallinnas Eesti kohtunike 17. aastakoosolek, mille keskne teema oli kohtunikuameti kutse-eesitika. Kohtunike täiskogu koguneb kord aastas ja sinna kuuluvad kõik ametis olevad kohtunikud. Täiskogul teevad ettekanded Riigikohtu esimees ja justiitsminister, arutatakse õigusemõistmise probleemide ning kohtute ja kohtunikutööga seotud küsimuste üle, valitakse kohtunike omavalitsuskogude liikmed ning esindajad teiste õiguskutsete eksami-, kutsesobivus- ja distsiplinaarkomisjonidesse.

Täiskogul esitleti Riigikohtu ja Riigiprokuratuuri ühist kingitust Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks – õigusajaloolase Toomas Anepaio kokku pandud leksikoni „Kohtunikud, kohtu-uurijad ja prokurörid 1918–1940“. Raamat võtab kokku 387 toleaege kohtuniku ja prokuröri teenistus- ning elukäigu.

Kohtunike omavalitsusorganite teenindamine

Lisaks kohtunike täiskogu korraldamisele teenindab Riigikohus kohtunike distsiplinaar-kolleegiumi, kohtunikueksamikomisjoni ja koolitusnõukogu. Distsiplinaar-kolleegium arutab kohtunike distsiplinaararaju, 2018. aastal algatati 3 distsiplinaar-menestlust. Kohtunikueksamikomisjoni peamised ülesanded on kohtunikueksami korraldamine, kohtunikuks kandideerijate seaduse nõuetele vastavuse kontrollimine ja nende isiksuseomaduste kohtunikuametiks sobivuse hindamine ning arvamuse andmine alla kolmeaastase ametistaažiga kohtuniku ametisse sobivuse kohta. 2018. aastal korraldati kohtunikueksamit kaks korda aastas: kevadel ja sügisel. 2018. aastal saabus 37 eksamile lubamise taotlust, eksamid sooritas positiivselt 11 eksamitegijat. Kohtunike konkursse kuulutati välja kaks: üks kevadel ja teine sügisel, nende konkurssidega sooviti täita 11 kohtunikukohta. Kandideerimisavaldusi esitati 50, keskmine konkurss oli ligi 5 kandidaati ühele kohale.

Kohtunike ja kohtuteenistujate koolitus

Kohtunike koolituse eest vastutav kohtunike koolitusnõukogu kiitis heaks 2017. aasta koolitusprogrammi täitmise aruande ning kinnitas 2018. aasta koolitusprogrammi. 2018. aastal toimus kokku 72 koolitust ja ümarlauda, mille kestus oli 80 koolituspäeva. Riigikohtu korraldatud koolitustel osaleti 3004 korral.

Osalejate hinnangul vastasid 2018. aasta koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul. Tagasiside põhjal oli hinnang (5 palli skaalal) saadud teadmiste vastavusest ootustele 4,5, hinnang koolituste korraldusele 4,6 ja hinnang koolitajatele 4,7 (kompetentsus, teadmiste edastamise oskus, koolitusmaterjali kvaliteet).

01.08.2016 jõustunud kohtute seaduse muudatuste kohaselt peavad kohtunike koolitusprogrammis sisalduma iga-aastased kindla sisuga koolitused, et võimaldada alustaval kohtunikul arendada oma ametioskusi. Programm on käivitunud, samas tehakse selles täiendusi.

2018. aastal ilmus U. Foerste saksakeelse pankrotiõiguse õpiku „Insolvenzrecht“ eestikeelne versioon. Õpikule on lisatud Saksa pankrotiseadustiku eestikeelne tõlge. Õpiku valmimist toetasid Konrad Adenaueri Fond ja Riigikohus.

Riigikohus võtab jätkuvalt osa Euroopa Kohtunike Koolitusvõrgustiku (EJTN) tööst. Riigikohus on Rahvusvahelise Kohtunike Koolituse Organisatsiooni (IOJT) liige. 2018. aastast alates on Eesti Euroopa Liidu Õiguse Akadeemia (ERA) patroonriik. Riigikohus toetab

kohtunike osalemist väliskoolitustel. Suurem osa nendest on EJTN-i ning ERA korraldatud koolitused. Riigikohtu kaudu osalesid kohtunikud 2018. aastal väliskoolitustel kokku 83 korda.

Riigikohus alustas kohtuteenistujate õiguskoolituste läbiviimist 2017. aastal lepingu alusel Justiitsministeeriumiga. Nimetatud koolitustega jätkati 2018. aastal. Kohtuteenistujate õiguskoolituste peamised sihtgrupid on istungisekretärid, referendid ja kohtunikuabid. 2018. aastal toimusid koolitused asjaõigusest, kriminaal- ja väärteomenetlusest, halduskohtu-menetlusest, tsiviilkohtumenetlusest ja ühinguõigusest, ühtekokku seitsmel koolituspäeval. Lisaks osalesid kohtuteenistujad mitmenädalasel e-kursusel „Õiguse alused“.

Kohtute aastaraamat ja kaasuskonkurss

Järjekordne kohtute aastaraamat vaatles, kuidas suhestuvad Eesti ja Euroopa Liidu õigus. Lisaks leiab raamatust tavapäraseid aastakokkuvõtteid: ülevaade Riigikohtu olulistest lahenditest, tööst rahvusvahelistes organites ja kohtunike ühingus ning kohtute menetlusstatistika. Aastaraamat on kättesaadav Riigikohtu veebilehel.

Korraldati õpilaste kaasuskonkurss, millele oodati 9.–12. klassi õpilaste võistlustöid. Riigikohtu kaasuskonkurss toimus 13. korda, loovtööde kategoorias said õpilased töid esitada kolmandat korda. Konkursile esitati 110 tööd 31 koolist, esindatud oli 12 maakonda. Kaasused, nende parimad lahendused ja loovtööd on koondatud konkursi kogumikku, mis on kättesaadav Riigikohtu veebilehel.

EL liikmesriikide kõrgemate halduskohtute ümarlaud Tallinnas

18.–19. oktoobril 2018 toimus Tallinnas Riigikohtu korraldamisel Euroopa kõrgemate halduskohtute ümarlaud, mille keskne teema oli õiglane kohtumenetlus. Kohtumisest võtsid osa kohtunikud 25 Euroopa riigist.

Riigikohtu personal

2018. aastal oli Riigikohtu struktuuris 105 ameti- ja töökohta, sh 19 riigikohtuniku kohta. Tööjõu voolavus on 18%, vabatahtlik voolavus 10,4%. Riigikohtust lahkus 2018. aasta jooksul 18 teenistujat ning tööle asus 14 teenistujat.

2019. aasta algul lahkus ametist Riigikohtu esimees Priit Pikamäe. Uueks Riigikohtu esimeheks nimetati senine tsiviilkolleegiumi esimees Villu Kõve, kes on Eesti ajaloos kuues Riigikohtu esimees. Tema ametiaeg algas 4. veebruaril 2019 ja kestab üheksa aastat.

Riigikohtu hoonete renoveerimine

2018. aastal viidi läbi ehitushange Riigikohtu hoonete rekonstrueerimiseks. Hanke võitis Tartu Ehitus AS, detsembris 2018 allkirjastasid Tartu Ehitus AS ja Riigi Kinnisvara AS ehituslepingu, mille kohaselt läheb hoonete rekonstrueerimine maksma 6,5 miljonit eurot ja tööde planeeritav aeg on ligikaudu 14 kuud. Riigikohtu hoonete rekonstrueerimise käigus ühendatakse kaks olemasolevat hoonet aatriumiga, et parandada külastajate turvakontrolli ja liikumisteid nii kasutajatele kui külastajatele. Luuakse erineva tasemega liikumistsoonid parema turvalisuse tagamiseks, rajatakse liikumisteed puuetega inimestele, sh ehitatakse liftid. Samuti ehitatakse välja seni puudunud ventilatsiooni- ja jahutussüsteem ning võetakse kasutusele kaugküte (hooned olid siiani elektrikütel). Lisaks sisetöödele rekonstrueeritakse ka hoonete fassaadid ning rajatakse välisvalgustus.

Alates käesoleva aasta jaanuarist asub Riigikohus ajutiselt asenduspinnal aadressiga Veski 32, Tartu.